

Demokratisk (ud)dannelse i elevrådene

Elevrådene løser en vigtig demokratisk opgave på vores ungdomsuddannelser. Men det er vores - skolernes - ansvar at klæde dem på til at kunne gøre det. Både mens de sidder i elevrådet, og til når de om få år træder ud i samfundet som voksne bidragydere til demokratiet.

Af rektor Jakob Thulesen Dahl, Skanderborg Gymnasium, og Helle Wind Poulsen og Lea Mejlholm, Delendorff Advisory, januar 2019

Udfordringen

Alt for ofte er det set, at elevrådsarbejdet på gymnasier og andre ungdomsuddannelser kommer til at handle om manglende busruter og kantineordninger. Om end det også er nødvendige diskussioner, så lyder det ikke særligt spændende. Og det er det heller ikke - hverken for os i ledelsen eller for de unge i elevrådene. Mange gange tolkes det også som om, at det er det eneste elevrådsarbejdet handler om, med nedprioritering fra såvel medelever som skoler til følge.

Men der ligger et rigtig stort potentiale for at kunne løfte såvel elevrødderne i deres elevrådsarbejde, som for os som skoler - og som samfund, hvis vi kan understøtte elevrøddernes demokratiske kompetencer til at inddrage og handle.

Når man engagerer sig i et elevråd påtager man sig et særligt ansvar og får samtidig en særlig mulighed. En mulighed for at få indflydelse på sin egen og på medelevernes hverdag. Men mange gange strander de gode initiativer og energier på, at elevrådet ikke har redskaberne eller rammerne til at skabe udvikling og forbedring.

Vi har ganske enkelt ikke klædt dem godt nok på, til at løfte den demokratiske opgave, vi forventer de løser.

Initiativet

På Skanderborg Gymnasium og Skanderborg-Odder Center for Uddannelse har vi taget udfordringen op. For vi *vil noget* mere med vores elevråd! Og vi tror på, at de har noget at give os - og hinanden.

Derfor tog vi rektorer i foråret 2018 initiativ til en elevrådsdag, hvor elevrådene på tværs af skolerne, og sammen med Lea og Helle fra Delendorff Advisory, blev oplært i og fik lov til at afprøve metoder og værktøjer, som kan hjælpe dem i deres elevrådsarbejde, og samtidig hæve udviklings- og innovationshøjden i elevrådenes tiltag.

I det følgende sætter Lea og Helle fokus på nogle af de problemstillinger, de arbejdede med på dagen, og giver samtidig anvisninger til at håndtere dem - anvisninger, der udspringer af såvel deres viden og erfaring med udvikling og innovation, som også af elevernes egne refleksioner og erkendelser fra dagen.

Relationers betydning for samarbejde og opgaveløsning

Relationer og tillid har betydning for kvaliteten af et samarbejde og dermed for det, man som gruppe kan udrette sammen. Men relationer og tillid er noget der udvikles over tid. Ny forskning indenfor samarbejde på tværs af organisatoriske grænser viser, at det kan tage op mod to år, fra en ny deltager træder ind i en gruppe, til han/hun har opnået samme relationelle niveau, som den eksisterende gruppe (bør have). Og når vores relationelle tillidsniveau er lavt, har det negativ betydning for vores fælles opgaveløsning.

I et elevråd er det ikke givet, at der eksisterer stærke relationer og at tilliden mellem elevrødderne er stor. Og to år er lang tid - især i et elevråd, hvor medlemmerne kan skiftes ud fra år til år, typisk kun er med i 1. og 2.g, og hvor den første ryste-sammen-tur først finder sted efter et halvt års skolegang. Opstarten som elevråd bliver præget af usikkerhed og begrænset kendskab til de andre, og forhindrer elevrådet i at bidrage optimalt til den fælles opgaveløsning.

Anbefaling

Sæt fokus på relationsdannelse i skolens elevråd langt tidligere end i dag, og skab rammerne for, at alle kan bidrage ind i elevrådet - uanset hvor længe man har været en del af elevrådet.

Det styrker relationerne og tilliden mellem elevrødderne og dermed kvaliteten af elevrøddernes samarbejde.

På Skanderborg Gymnasium og SCU Campus fik elevrådsrepræsentanterne gennem en øvelse demonstreret hvad der sker, når det relationelle ikke får opmærksomhed. Som resultat heraf arbejdede flere af eleverne med skitsering af sociale arrangementer for elevrådene med det formål at styrke det relationelle kendskab til hinanden. Elevernes refleksioner og arbejder vidner om behovet for en onboarding-strategi; en koordineret indsats for styrkelse af relationerne mellem elevrødderne.

Roller i samarbejde

I samarbejder har alle involverede forskellige roller. Nogle roller er formelt defineret i form af titler, fx elevrådsformanden, mens andre roller opstår i relation til personlige kompetencer, fx den der sørger for at vi når deadline, eksperten inden for et felt, relationsdanneren, nej-sigeren, etc.

Alle roller er væsentlige, men de agerer også meget forskelligt. Forestil dig fx, at mens du sidder og prøver at finde løsningen på et fælles problem, sidder din ene kollega og siger "Nej, det kan ikke lade sig gøre" mens den anden siger "Husk der er deadline om 2 minutter". I har alle tre vigtige funktioner, men hvis I ikke forstår dem og ikke er bevidste om, hvornår I skal bruge den enkelte egenskab, så skaber det nemt konflikter.

Samtidig kommer der - i såvel elevrådsarbejde som i de fleste af livets andre sammenhænge - ofte en uforudset forhindring ind fra højre, netop som man er ved at være i mål. Men hvis vi har et stærkt samarbejde, hvor vi forstår hinandens roller, så kan vi ikke bare navigere i disse forhindringer - rollerne kan også blive løftestænger for samarbejdet og reducere mængden af konflikter og derved alligevel holde fokus på målet.

Anbefaling

Arbejd i elevrådet aktivt med at sætte fokus på forskellige formelle og uformelle roller i samarbejdet, og på hvordan rollerne indvirker på hinanden. Det kan eksempelvis gøres gennem "rollespil", hvor elevrøddernes forskellige roller og personlige kompetencer tydeliggøres gennem en fælles opgaveløsning.

Husk at dedikere tid bagefter til refleksion og diskussion over de forskellige roller!

Det skaber en fælles forståelsesramme og en bevidsthed om roller, som gør det muligt at gennemskue baggrunden for udfordringer og konflikter og dermed reducere antallet heraf.

På Skanderborg Gymnasium og SCU Campus afprøvede eleverne et rollespil, hvor elevrådsrepræsentanterne i grupper skulle løse en fast defineret opgave sammen. Forskellige benspænd blev lagt ind undervejs, så samarbejdet blev udfordret.

Gennem faciliteret handling og refleksion fik eleverne mulighed for at diskutere, hvordan de havde håndteret de forskellige roller og de forhindringer, der blev lagt for deres opgaveløsning, og om hvordan bevidstheden om roller kan anvendes til at styrke elevrådsarbejdet.

Fra ingenting til idé til handling til resultat

Elevrådet er alle elevers mulighed for at få indflydelse og medbestemmelse i, hvordan det skal være at være elev på den enkelte skole. Hvis man ikke selv er i elevrådet, så repræsenteres man af en af sine medelever.

Med den mulighed følger også (vores) forventninger til, at man bidrager i forhold til nye løsninger. Men bare fordi man er elevrod, og har lyst til at engagere sig i arbejdet, betyder det ikke at man er en udtømmelig kilde til forslag til nye tiltag - tværtimod. Og bare fordi man har en elevrådsrepræsentant i klassen betyder det ikke, at man som menig elev ser elevrådet som en mulighed for at skabe forbedringer - tværtimod.

Elevrådene lider, siger elevrødderne selv, under et lidt negativt og måske nørdet image, hvor man ikke rigtig har medelevernes tillid til, at elevrådet kan være med til at skabe forandringer.

Problemstillingen er flerdobbelt. Elevrødderne mangler redskaber til at få øje på forbedringsmuligheder, planlægge og eksekvere mod forandring. Men de mangler også redskaber til at engagere deres medelever i arbejdet. Og så mangler de redskaber til - og måske muligheder for? - at synliggøre deres resultater, og gøre sig attraktive som nogle der faktisk *kan* skabe forandringer overfor medeleverne.

Anbefaling

Introducer elevrådene for forskellige idégenereringsmetoder, så de har inspiration til hvordan de kan gribe processen an, når de har brug for nye perspektiver på et område, en udfordring eller noget helt tredje. Introducer dem samtidig for værktøjer, der hjælper dem til at komme fra idé til handling. Det kan eksempelvis være et konkretiseringsværktøj eller en tidslinje, der visualiserer opgaver, ansvar og deadlines. Og hjælp dem også til at få rum (tid i timerne) til at involvere klassekammeraterne!

På Skanderborg Gymnasium og SCU Campus arbejdede elevrådene med en idégenereringsmetode der hedder Back Casting. Her identificeres mål og succeskriterier for en idé, aktiviteter for at realisere idéen, udfordringer forbundet med realiseringen, og forslag til løsninger på udfordringerne.

Samtidig udarbejdede eleverne en tidslinje, hvor identificerede aktiviteter blev placeret, ansvar uddelt og deadlines aftalt. På den måde blev det meget tydeligt, hvad det ville kræve at komme i mål, ligesom der var lagt en konkret plan herfor, som alle havde del i at udføre.

Elevrådet er vigtigt og vores ansvar

På Skanderborg Gymnasium og Skanderborg-Odder Center for Uddannelse har vi en god lang tradition for elevråd og på skolerne er elevråd aktive og centrale medspillere i den demokratiske proces det også er at lave skole. Men som nævnt er det ikke altid, at elevrådet fungerer. Alt for ofte står og falder arbejdet i elevrådet med om elevrådsformanden af sig selv har politisk tæft og lyst til at være en del af det demokratiske rum som opstår omkring ledelse på en skole.

Ideen med udviklingen af denne elevrådsdag, kursus om man vil, var, at vi som skole skal tage et større ansvar for at udvikle, træne og vise elevrådsrepræsentanterne hvad demokratisk indflydelse og rådsarbejde er for noget. Og i stedet for at vente på de gode lejligheder når sagerne opstår, ville vi forsøge at skabe et bedre fundament for arbejdet. Det synes at være lykkedes ret godt.

Fakta om demokratidagen

- Ca. 50 elevrødder fra to skoler deltog
- Varighed: 5 timer
- Fokus på værktøjer til at komme fra idé til handling
- Fokus på at skabe bevidsthed om samarbejde, roller og relationer, og hvordan disse kan styrkes

Output

- Nye ideer til konkrete initiativer
- Nye kompetencer til at løfte opgaven
- Et øvelseskatalog, som elevrådene kan bruge som inspirationskilde til deres arbejde

Kontakt

Helle Wind Poulsen, Delendorff Advisory på 61696377 eller hwp@delendorff.com

Jakob Thulesen Dahl, Skanderborg Gymnasium på 21439758 eller jd@skanderborg-gym.dk